

מהומה באיסטנבול

פצועים ונפגעים ולפאניקה המונית בקהל

התפרצות אלימה במיגרש הכדורגל באיסטנבול שבתוכה בשנת 1965, גרמה לעשרות הצופים. למרות זאת נמשך מישחק הכדורגל

יצרייהתוקפנות, כשאנשיהרוח ועובדי כפיים מנצלים אותה באותה מידה. כל זה היה טוב ויפה, והיה יכול לפעול לפי הכללים הקבועים מראש של "המישר חק ההוגן", אילו לא נכנס לתמונה גורם אנושי פסיכולוגי נוסף: התיסכול. כאשר יצור אנושי מגיע למצב של תיסכול, הוא מגיב באחת משתי הצורות: לחימה או בריחה; תוקפנות או פרישה. אלו הן תגובות נורמאליות וטבעיות, כשהתוקפנות, במרבית המקרים, מופנית כנגד המיכשול המתסכל, או כנגד תחליף. אדם עלול לבוא לביתו, לנזוף באשתו ולהכות את בנו, רק משום שבאותו יום הושפל על-ידי

מוות יצר הרסני רביעוצמה זה, העידון (הסובלימציה) איפשר לאדם לכוון את יצרייהתוקפנות שלו לאפיקים תרבותיים, התרבותיים את חוקי הציוויליזציה.

מישחקיהספורט שימשו מאזומעורלם כשסתום מכוון לפירוק יצרייהתוקפנות של הגזע האנושי. במיגרש כדורגל יחוקים קבועים שהלכו והתפתחו עם האנושות נוצרה מיגרש שאיפשרה לא רק לפירוק בצורה בלתי-מיוזקה את מיטען התוקפנות, אלא אף היללה והאלילה את התוקפניים יותר. ענפיספורט כמו איגרוף, התיאבקות, קליעה ואפילו טניס, הם דוגמה מובהקת לכך.

רק בתקופה מאחרת יחסית נוצרו מישחקיהספורט טהור (כמו שחמט, למשל), הכדורסל, הכדוריד, הרוגבי ועשרות מישחקים אחרים, שאיפשרו התפרקות ממיטעני תוקפנות לא רק לספורטאים הנוטלים חלק במישחקים, אלא גם להמוני הצופים. הטענה כי מישחק כגון כדורגל הוא מישחקיספורט טהור (כמו שחמט, למשל), או מופע בידורי שניתן ליהנות ממנו הנאה אסתטית או אחרת ללא מעורבות אישית — אין לה על מה להתבסס. אהוד כדורגל — אדם ההולך בקביעות לחוות במישחקיהכדורגל הודדות ומספק בכך צורך נפשי, חייב להודות הודדות מלאה עם אחת הקבוצות. כאשר הוא יושב במיגרש, הוא איננו צופה פאסיבי. ההודדות עם קבוצתו ניתנת לו את האפשרות להשליך, באמצעות תה, את כל מיטענייהתוקפנות שלו בצורה מעודנת. "תרבותית".

קהל הצופים בכדורגל (או בכדורסל, למשל) אינו קהל הומוגני. הוא אינו מורכב רק מבירינגים הסרייהשכלה והסרייהיגוד. ביציעיהכדורגל בארץ ניתן לראות מדעי שבת רופאים, שופטים, אלוויה"ל, מדעי נים ואינטלקטואלים אחרים, הנהנים מהמישחק בדיוק כמו בני גזע הפרברים, היושבים לצידם. הנאתם של אלה אינה מסוג אחר. התהליך הפסיכולוגי הגורם לשיחרור מיטענייהתוקפנות בצורת הודות, הוא אחד אצל כולם. זהו אחד התהליכים המעטים בו מעניקה התרבות האנושית לגייטמציה להשתחררות כללית ממצעורי

ההתפרעות במיגרש

הכדורגל בפתח-תקווה -

מנקודת-מבט אחרת

מעבירו, כלפיו הוא חושש להגיב כגלוי. התיסכול הוא הגורם העיקרי לכך שאר הדי ספורט עוברים ממצב פאסיבי למצב של תוקפנות פעילה.

כאורה יש בקביעה האחרונה משום אבסורד. כל אהודכדורגל הצופה בו מישחק הקבוצה האהודה עליו, תהיה זו קבוצה מקומית או לאומית, שואף לנצחון קבוצתו. מכך עלולים להבין כי, בכל פעם שקבוצתו לא תנצח, או תנחל מפלה, ייווצר מצב של תיסכול, שיביא להתפרצות פעילה של יצרייהתוקפנות שלו. במציאות אין המצב כך. עם כל רצונו של אהוד הכדורגל השרוף ביותר בניצחון קבוצתו, הוא יודע מראש, כי קבוצתו עלול לה גם להפסיד. ידיעה מוקדמת זו גורמת לכך שהוא יכול להצטער ולהיעצב על הפסדה של קבוצתו, אך אין בכך משום תיסכול נפשי.

מתי נוצר התיסכול האמיתי אצל צופה הכדורגל הממוצע? כאשר נראה לו, או נדמה לו, שניצחון קבוצתו נמנע בצורה בלתי-הוגנת, שלא לפי הכללים. מצבתיסכול אופייני מעין זה אירע בימישחק שנערך בשבוע שעבר בין הפועל פתח-תקווה לבית"ר ירושלים. שתי הקבוצות היו צריכות להתמודד בשני מישחקים, כדי לקבוע מי מהן תעלה למישחק הגמר על גביעהמדינה בכדורגל. במישחק הראשון בין השניים, שנערך דווקא במיגרש בית"ר בירושלים, ניצחו כדורגלני הפועל בתוצאה 0:1. ולא אירעה התפרעות.

ההתפרעות במיגרש

אילו היו שחקני הפועל מנצחים גם במישחק השני, שנערך בשבוע שעבר, היו אהודי בית"ר ירושלים מאוכזבים מאוד, אבל ספק אם היו מתפרעים, אלא שמתלך פני הדברים במישחק היה אחר.

כדורגלני הפועל הבקיעו, אומנם, את השער הראשון במישחק, אך הבית"רים התאוששו וגמלו להם בשני שערים. במצב זה היו על סף הזכייה בשני המישחקים ועליה למישחק הגמר, אבל יחס השערים בשני המישחקים היה 2:2, וכדי להביא לידי הכרעה הווארך המישחק. בהארכה הבקיעו כדורגלני הפועל פתח-תקווה שני שערים נוספים, וזכו בסיכום הכללי. אולם הם עשו זאת במישחק חריף, עשיר בפגעי עזות גופניות, ואחרי שהשופט הרחיק את אחד משחקני בית"ר, הניצחון שנראה בהישגיד, כאילו נגזל מהם. היה זה מצב קלאסי של תיסכול, שגרם לאיבוד השליטה העצמית ולהשתחררות

במיגרש והגיע לסימום רק אחרי 20 דקות. מיתקני-הגנה נאותים מנעו מהקהל להתפרק למיגרש. התפרצות האלימות הגדולה ביותר בתולדות הכדורגל אירעה חצי שנה קודם-לכן, במישחקכדורגל שנערך בלימה שבפרו, שם נהרגו 300 איש.

המונית של יצרייהתוקפנות. אין בכך, כמובן, כדי להצדיק כמלוא הנגימה את ההתפרעות, אבל זה מאפשר להבינה. נכון שלציבור שהסופראגו (האני העליון) הכללי והפרטי שלו חלש יותר, יש פחות מעצורים לשיחרור יצרייהתוקפנות, אבל שום הסברה או עונש לא יועיילו במיקרה כזה.

ניתוח פסיכולוגי זה צריך להוסיף, כמובן, גם ניתוח סוציולוגי מקיף יותר, היכול להסביר מדוע אהודכדורגל במדינת מסוימת נוטים להתפרעות יותר מאשר אהודים במדינות אחרות. מערכתהערכים הלאומית הקיימת בכל חברה שהיא תורמת לכך לא-מעט.

במדינה בה הגמול המידי הוא ערך לאומי, וכל מעשה-איבה מצד אויבים דורש תגובה אלימה מיידית של דעת הקהל, קשה לדרוש מהציבור שלא להחיל כללים אלה גם על ההתנהגות האישית. הדבר בא לידי ביטוי לא רק במיגרשיהספורט אלא גם בהתנהגות בכבישים, למשל. ההתפרקות של יצרייהתוקפנות בכבישי ישראל, הבאה לידי ביטוי בהגיגה פרועה וב"העינת" נהגים המעזים לעקוף או להשיג, גורמת להרבה יותר ניפגעים וקורבנות מאשר במיגרשיהכדורגל. משום כך נאטתה התגובה ההיסטרית, אותה עוררה ההתפרעות הראוייה-לגנאי במיגרש הפועל פתח-תקווה, מגוחכת. שום עונש, חמור ככל שיהיה, אין בו כדי למנוע התפרעויות בעתיד של הקהל, כאשר יתייצבו בפני מצב חריף של תיסכול. הטפת-מוסר, מסעי-חינוך קיבוציים, גייטניים פומביים, ערכים כאן כקליפת השום. התפרצויות אלימות של תוקפנות במצבים חריפים של תיסכול בספורט, הן חלק בלתי-ניפרד מהתפוצציה הפסיכולוגית-חברתית שממלאים מישחקיהספורט. הדרך היחידה להימנע מתוצאותיהם היא חמורות היא ליצור מצב, בו לא תוכלנה התפרצויות כאלו להגיע לידי ביטוי אלימי, ודרך זו פירושה יצירת מיתקני-הגנה מתאימים, שלא יאפשרו לקהל הנתקף בהיסטריות המונית אלימה, לממש את יצרייהתוקפנות התוקפים אותו.